

190 Bosznia-Hercegovinából, 175 az Oroszországi Föderációból, 169 Szlovákiából, és 165 Magyarországról.

Ahhoz képest, hogy a 2002–2003-as tanévben csak 389 romániai diák tanult Ausztria felsőoktatási intézményeiben (159 Bécsben), a mostani, közel ezer hallgató jelentős számbeli gyarapodást jelent, és ugyanakkor azt támasztja alá, hogy az ausztriai, de legfőképp a bécsi egyetemek kiemelt fontosságúak bírnak számos romániai diák számára.

A román közösség évről évre követhető, jelentős számbeli növekedése azonban nem jár együtt a kulturális téren való láthatóság növekedésével. Hiába növekszik a szakemberek, az egyetemi hallgatók, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma, a közösségi életbe való bekapcsolódásuk mértéke elhanyagolható. Nem sikerül olyan összetartó közösséget létrehozni, amely szerves része az osztrák társadalomnak, és ugyanakkor elkerüljük az asszimiláció csapdáját. A legtöbb román emigráns, aki az elmúlt né-

hány évben települt át Ausztriába – akár felsőfokú végzettséggel rendelkezik, akár nem –, nem vesz részt a román közösségek életében, nem épít ki románokkal széleskörű kapcsolatokat (szorosabb, baráti viszonyokat azonban románokkal ápolnak), hanem kizárólag egy célra összpontosítanak, és pedig az anyagi jólétre.

Nem hiszem, hogy Ausztriában létezne még egy olyan közösség, amely ennyire nélkülözne az önbecsülést, és esetenként szégyenkezne amiatt, hogy ő román, hogy ő ortodox. Én nem találtam semmiféle okot ezen szégyenérzetre, emiatt hajlok afelé, hogy itt inkább egyfajta kisebbségi komplexusról van szó, amely abból kifolyólag jött létre bennünk, mert közösségünk nem tudott jövőbemutató terveket készíteni, és nem tudtunk egy emberként felzárkózni a társadalom igazságosabbá tételét, modernizálását szolgáló intézkedések mögé.

Péter Árpád fordítása

■ FORRÁSOK

<http://viena.mae.ro/node/484>

http://www.statistik.at/web_de/presse/077472

http://www.integrationsfonds.at/zahlen_und_fakten/statistisches_jahrbuch_2014/

<http://www.bamf.de/DE/Infothek/Statistiken/Wanderungsmonitor/Freizuegigkeit/freizuegigkeit-node.html>

<http://www.tagesspiegel.de/meinung/migration-von-roma-aus-bulgarien-und-rumaenien-bei-der-zuwanderung-werden-probleme-geleugnet/9441234.html>

<http://oldviena.mae.ro/index.php?lang=de&id=5078>

<http://www.rkiwien.at/kurse/workshops>

<http://www.advantageaustria.org/international/zentral/business-guide-oesterreich/zahlen-und-fakten/wirtschaft/wichtige-sektoren.de.html>

Nicolae Dura: *Biserica trăită departe*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2005.

TUDOR RAȚ

Bulgáriai és szerbiai román kisebbségek

■ A 2011-es népszámláláskor Bulgáriában 3598 állampolgár vallotta magát „vlach”-nak, és csak 866 románnak, 5454 személy nyilatkozott úgy, hogy román az anyanyelve, míg 1815 a „vlach” nyelvet jelölte meg anyanyelvként. Ugyanakkor a külügyminisztériumhoz tartozó, a külföldön élő románokkal való kapcsolattartásért felelős intézet (Departamentul Politic pentru Relația cu Românii de Petutindenii) nyilvántartása szerint Bulgáriában közel 150 000, román nyelvet beszélő állampolgár él, akik főleg a Duna mentén laktak, Várnában, Veliko Tárnovóban, Burgaszban, Szilisztrán és Rodopi környékén.

A szerbiai Statisztikai Intézet 2011. októberi adatai szerint 29 332 személy vallotta magát románnak, és 35 330 „vlach”-nak, akik főleg két, jól elkülöníthető régióban, a Vajdaságban és a Timok völgyében laktak. A ro-

mán közösségek vezetői azonban úgy becsülik: annak ellenére, hogy a Timok-völgyben csak 2073 románt és 32 873 „vlach”-ot vettek nyilvántartásba, a román etnikumúak száma kb. 250 000 lehet, akik 154 településen élnek.

Román kisebbségiek – európai polgárok

■ A román közösséget hat kulturális intézmény hivatott képviselni, amelyek közül három ad ki periodikákat román és aromán nyelven. Szófiában egy a Román Ortodox Patriarchátus alá rendelt templom áll. Gámzovo (Bregovo község) település kivételével a líceum előtti oktatási szinteken nem tanítják anyanyelvként a románt. Egyedül Szófiában található román nyelvű líceum,

ugyanúgy, ahogy létezik bolgár nyelvű liceum Bukarestben is.

A szófiai „Kliment Ohridszki” és a Veliko Tárnavo-beli „Cirill és Metód” egyetemeken működik egy-egy román lektorátus, ám az új, román nyelvű felsőoktatási intézmények megnyitására irányuló kérelmeket – lásd pl. a Craiovai Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetem azon kérését, hogy Vidinben fi-liálét nyisson – elegánsan elutasították, azzal érvelve, hogy Bulgáriában megfelelő az egy főre eső felsőoktatási intézmények száma.

Román etnikumúak – szerb állampolgárok

■ A szerbiai helyzet jóval összetettebb. Sem a történelem, sem a földrajzi elhelyezkedés, sem az aktuális (szerbiai) belpolitikai helyzet nem szolgálja a román közösség érdekeit. Hiszen lépten-nyomon az tapasztalható, hogy a belgrádi hatóságok igyekeznek meggátolni a románok önzonosság-tudatának szabad kifejezését, kiváltképpen a Timok-völgyben.

E tekintetben a legújabb fejlemény az a 2014. augusztus 31-én keltezett, a szerb állam vezetőihez intézett nyílt levél, amelyet több szerbiai román szervezet írt alá, és amelyben azt sérelmezik, hogy a szerb állam gátolja a román nyelv- és kultúrákép-zések szervezését. Az aláíró szervezetek bírál-ták azt, hogy a belgrádi tanügyminisztérium 2013 márciusában vizsgálatot tartott Zajecar Tanfelügyelőség egyes alárendelt szervezeteiben, ahol 1617 tanuló iratkozott az opcionális román nyelv és kultúra kurzusokra. 2013 szeptemberében megismélték a vizsgálatot, és a szülőket arra kötelezték, hogy válasszanak a nyelv és kultúra kurzusok, valamint az informatika között. Mivel 843 diák esetében ragaszkodtak a szülők a román nyelv és kultúra képzéshez, több iskolában szülői értekezleteket hívtak össze, amelyeken felhívták a figyelmet a koszovói helyzet megisméltődésének „veszedelmére”.

A képzéseken való részvételtől való elijesztést számos formában alkalmazták: késő estére tették az órákat, egy iskolába központosították ezeket, előzetes értesítés nélkül változtattak azon tanárok kiválasztásának kritériumain, akik taníthatják a román nyelv és kultúra tantárgyat, valamint kötelezték a képzésen részt vevő gyerekek szüleit, hogy tegyenek saját felelősségre nyilatkozatot nemzetiségi hovatartozásukról a helyi hatóságoknál. Az intézkedések szinte azonnali következménye az volt, hogy fel-függesztették a képzések tartását azokon a helyeken, ahol viszonylag nagyszámú ér-deklődő igényel ezen kurzusokat.

A román nyelven történő egyházi szer-tartások esetén sem jobb a helyzet, főleg a Timok völgyében. 2014 júliusában Boian Alexandrovici atya, Timoc helytartója, „Dacia Ripensis” esperese és a szerbiai románok egyik legaktívabb képviselője azért tett pa-naszt, mert az építkezésekért felelős (szerbi-ai) hivatal felszólította a román közösséget, hogy zárják be Gorneana település templo-mát (melyet azon év április havának elején avattak), ellenkező esetben az adomány-telekre épült kegyhelyet lebontják.

Román vagy vlach kisebbség?

■ A belgrádi hatóságoknak a szerbiai román kisebbségek ellen foganatosított legha-tékonyabb eljárásainak fő vonalába tartozik a romántól különböző „vlach kisebbség” lé-tét elismerő tézisek elfogadtatása: csak az elmúlt esztendőben bevezették a tanrendbe a „vlach” nyelvet bemutató tantárgyakat a Timok völgyében, kiadtak „vlach” nyelvű tankönyveket, amelyekben azt „szlovén dia-lektusnak” nevezik, és akkreditáltak „vlach” nyelvet oktató tanárokat a Negotin nevű településen zajló szeminárium keretén bel-ül, ahol Siniša Celojevic is tanított – neki a mestersége nőgyógyász, és ő dolgozta ki a „vlach ábécét” is.

A köztudatba ezt a dichotómiát bele-sulykoló kampánynak a hatásai nagyon hamar jelentkeztek, elsősorban a román ki-sebbség politikai és kulturális képviselőte-terén. A „vlach” megnevezést számos kultu-rális intézmény nevébe belefoglalták, ame-lyek, paradoxális módon, épp a szerbiai „románok” érdekeit képviselik.

Ékes bizonyítéka ennek a helyzetnek, hogy a Boian Alexandrovici lelkész által ki-dolgozott, és 2014. május 25-én Negotinban beterjesztett, a nemzeti identitás megőrzését indítványozó jegyzőkönyvet – amelyik le-szögezi, hogy „a románok és a vlachok egy nemzet egy nyelvel és egy ortodox egyházal” – nem írta alá az összes képviselő szer-vezet. Így Tihan Matasarevici, a Román Ha-gyományokat és Kultúrát Ápoló Duna Egye-sület (Asociația pentru Tradiția și Cultura Românilor „Dunărea”) elnöke azzal utasította el az aláírást, hogy a „román/vlach” kifejezé-seket nem kellett volna szerepeltetni a do-kumentumban, és „a román állampolgárság megszerzése segíteni fog majd a nemzeti identitás tudatosításában és ezen identitás-nak az elkövetkező népszámlálásokkor tör-tendő, gátlások nélküli felvállalásában”.

A politikai képviselőlet megosztottsága sem segít: a román kisebbség hivatalos bel-grádi képviselőletét két szervezet látja el: a Rómán Kisebbség Nemzeti Szervezetének Tanácsa (Consiliul Național al Minorităților

Naționale a Românilor/ CNMNRS), Újvidék székhellyel, és a Vlach Kisebbség Nemzeti Szervezetének Tanácsa (Consiliului Național al Minorității Naționale a Vlachilor/ CNMNVS), Petrovac (Timok völgye) székhellyel.

A „vlach probléma” nagyon foglalkoztatja a Timok-völgyi románok egyes képviselőit, akik jelentős erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy a CNMNVS kicserélje a V betűjét R betűre.

Ezek közül kiemelkedik a Szerbiai Románok Kezdeményezése (Inițiativa Românilor din Serbia). Ennek elnöke, Boian Bărbuță a romániai sajtónak adott interjújában kifejtette, hogy nehezen elérhető célt tűzött maga elé: szeretné összehozni a két zóna román képviselői szerveit, abból a célból, hogy egy olyan szervezet jöjjön létre, amelyik képes Belgráddal tárgyalni. Sokkal nehezebb lesz azonban csökkenteni a Timok-völgyi románok gondjait, akik nem rendelkeznek azokkal a nemzeti azonosságtudatot erősítő eszközökkel (média, oktatás, egyház), mint a vajdasági nemzettársaik.

„Mi nem vagyunk vlachok!” – ez Boian Bărbuță jelmondata, aki felrója Belgrádnak azokat a manipulációkat és hamisításokat, amelyeket a népszámlálás alkalmával követtek el. A nemzetiség kiválasztásakor azt sugallták, hogy a „vlach” és a „román” ugyanazt jelenti. Bărbuță megoldásjavaslata azonban vitatott: ő azt javasolja, hogy román–szerb kettős állampolgárságot kapjanak a román kisebbség tagjai, és ez nagymértékben tisztázná a szerbiai román közösség tagjainak számát.

A Szerbiai Románok Kezdeményezésének (Inițiativa Românilor din Serbia) vezetője felrója a CNMNRS elnökének, Daniel Petrovicinak, hogy nem támogatta megfelelően a Timok-völgyi nemzettársait, és ennek is tulajdonítható, hogy az önmagukat románoknak vallók száma alacsony ebben a régi-

óban. „Daniel Petrovici 12 éve ott van [a vezetőségben], de sosem láttam, hogy eljött volna egy, a román kisebbség keretében megejtett beszélgetésre, hogy részt vegyen egy olyan delegációban, amely parlamenti megbeszéléseken vett részt. Nekünk nincs szükségünk ilyen képviselőkre” – állítja Bărbuță.

Szándékai beteljesülni látszanak, hiszen a 2014. október 26-i választásokra a Szerbiai Románok Kezdeményezése (Inițiativa Românilor din Serbia) és a Tihan Matasarevici által vezetett Román Hagymányokat és Kultúrát Ápoló Egyesület (Asociația pentru Tradiția și Cultura Românilor „Dunărea”) közös listát állítottak, amelyen mind a vajdasági, mind a Timok-völgyi jelöltek helyet kaptak. Ez a gesztus komoly jelzés más, jelentős vajdasági szervezetek irányába is, akiknek át kellene gondolniuk prioritásait.

Perspektívák

■ A Románia–Bulgária- és a Románia–Szerbia-párbeszéd, amely a kisebbségi románok identitásának megőrzése érdekében folyik, lényegében pozitív (eltekintve egyes helyi román kisebbségi képviselők által használt, sokszor személyes érvrendszerektől). Azonban azt is látni kell, hogy Bukarest nem tud teljes mértékben beavatkozni a külhoni román kisebbségek problémáiba. A román állam annyit tehet csak, hogy kihasználva a számára adott mozgásteret, annak „felső” és „alsó” határai között cselekedve, támogassa a külhoni román közösségek identitásmegőrző és -fejlesztő törekvéseit. Az EU-tagállam Bulgáriában valamivel könnyebb alkalmazni ezeket a stratégiákat, mint Szerbiában, de ezek megvalósulásához szükség van – a külhoni közösségek és ezek vezetőinek összefogására.

Péter Árpád fordítása

BARTALIS-BÁN JUDIT

Kazahsztáni románok

■ 1949. július 5-ről 6-ra virradó éjjelen 11 293 besszarabiai családot deportáltak Szibériába és Kazahsztánba. Lakásaikat „szakembereknek” osztották ki, akik az új élet építését voltak hivatottak előrendíteni. Így ültették a gyakorlatba a Szovjet KP politikai bizottságának azon határozatát, amely szerint el kell távolítani Szovjet Moldova területéről a volt földbirtokosokat, kulákokat, kereskedőket és a lakosság egyéb kategóriá-

it, valamint ezek családait. Az események szemtanúi szerint a második deportációs hullám már nem vonatkozott az egész családra, csak az éppen otthon tartózkodó családtagokra, esetenként csak az otthon egyedül tartózkodó gyermekekre, még a csecsemőkre is. Szagintaj Berdagulova, az asztanai Lev Gumiljov Eurázsiai Egyetem történelemszakos tanára állítása szerint a kazah nép mindig toleráns és segítőkész volt